



“EKSTREMISTIK MATNDA SHEVAGA OID SO‘ZLARINING QO‘LLANILISHI  
QANDAY AMALGA OSHIRILADI?”

Abror Kurbonmuratov

*Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o‘zbek tili va adabiyoti universiteti tadqiqotchisi.*

**Abstract:** *In contemporary digital communication, extremist texts increasingly incorporate dialectal and non-standard language elements as a strategic tool of influence. This paper examines the use of dialectal vocabulary in extremist discourse from a linguistic-expert perspective. Dialectal elements are analyzed as markers of group identity, proximity to the target audience, and manipulation of trust. The study argues that such linguistic choices are not accidental but serve pragmatic goals, including strengthening the “us vs. them” opposition, reducing communicative distance, and masking radical ideology under the guise of everyday speech. Particular attention is paid to the role of dialectal features in author identification (authorship attribution), as their systematic and repetitive use may indicate regional background, social environment, and stable linguistic habits of the author. The paper emphasizes that dialectal usage alone does not constitute extremism; rather, its evaluative significance emerges only in interaction with communicative intent, discourse context, and ideological content. The findings contribute to forensic linguistic expertise and extremist text analysis by highlighting dialectal markers as auxiliary but significant indicators in expert assessment.*

**Keywords:** *extremist text, dialectal elements, forensic linguistics, discourse analysis, authorship attribution, pragmatic influence.*

Ekstremistik mazmundagi matnlarda shevaga oid (dialektal) so‘z va shakllarning qo‘llanishi tasodifiy hodisa emas, balki muayyan kommunikativ va pragmatik strategiya bilan bog‘liq holda yuzaga keladi. Bunday birliklar orqali muallif adresatga yaqinlashish, ishonch uyg‘otish va g‘oyani “ichki”, “o‘zimizniki” sifatida qabul qildirishga intiladi.

1. Shevaga oid so‘zlarning pragmatik vazifasi

Ekstremistik diskursda sheva elementlari ko‘pincha norasmiylik va samimiylilik effektini yaratish uchun ishlatiladi. Bu holatda muallif o‘zini “oddiy xalq vakili”, “ichkaridan chiqqan odam” sifatida namoyon qiladi. Natijada adresat bilan psixologik masofa qisqaradi va radikal g‘oyalarni qabul qilish ehtimoli ortadi.

2. Guruhiy identifikatsiyani kuchaytirish

Shevaga oid so‘zlar ekstremistik matnlarda “biz” tushunchasini mustahkamlash vositasi sifatida xizmat qiladi. Ma‘lum hudud yoki ijtimoiy qatlamga xos leksika orqali muallif o‘z auditoriyasini aniq belgilaydi va “biz – ular” oppozitsiyasini kuchaytiradi. Bu esa ekstremistik diskurs uchun xos bo‘lgan kollektiv ongni shakllantirishga yordam beradi.

3. Avtorizatsiya (mualliflikni aniqlash)dagi ahamiyati

Lingvistik ekspertiza nuqtayi nazaridan, shevaga oid so‘zlar muallif avtorizatsiyasining muhim indikatorlaridan biri hisoblanadi. Muallifning barqaror ravishda bir xil dialektal birliklardan foydalanishi:

uning ehtimoliy hududiy mansubligi,



ijtimoiy muhiti,  
va nutqiy tajribasi haqida ma'lumot beradi.

Ayniqsa, ekstremistik matnlar majmuasida (bir nechta post, xabar, murojaatlarda) bir xil sheva elementlarining takrorlanishi mualliflikni aniqlash jarayonida muhim dalil bo'lib xizmat qiladi.

#### 4. Manipulyativ ta'sir mexanizmi

Shevaga oid so'zlar ko'pincha emotsional rangdorlikka ega bo'lib, baholovchi va keskin ohangni kuchaytiradi. Bu esa radikal mazmuni yumshoq, "oddiy suhbat" ko'rinishida taqdim etish imkonini beradi. Natijada ekstremistik chaqiriqlar ochiq buyruqdan ko'ra, maslahat yoki "hayotiy haqiqat" sifatida qabul qilinadi.

#### 5. Ekspertiza jarayonida baholash mezonlari

Ekstremistik matnda sheva elementlari mavjudligi o'z-o'zicha matnni ekstremistik deb baholash uchun asos bo'la olmaydi. Lingvistik ekspertiza quyidagi omillar majmuasi asosida olib boriladi:

sheva birliklarining takroriyliigi va tizimliliigi;  
ularning kommunikativ maqsad bilan bog'liqligi;  
chaqiriq, nafrat yoki propagandaviy mazmun bilan uyg'unligi;  
matnning umumiy pragmatik yo'nalishi.

Ekstremistik matnlarda shevaga oid so'zlarning qo'llanishi muallifning adresatga yaqinlashish, guruhviy birdamlikni kuchaytirish va g'oyani yashirin tarzda singdirish strategiyasining bir qismi hisoblanadi.

Lingvistik-ekspert tahlilda bunday birliklar, ayniqsa, avtorizatsiya va diskursiv tahlil jarayonida muhim yordamchi indikator sifatida baholanadi.